

Close to Home

‘Oku lata e tangata mohu faiva he fo’ou hono nofo’anga

‘Oku ongo’i malu ‘aupito ‘a Salah he ‘ene hiki fo’ou mai ki New Lynn he kamata’anga ‘o e ta’u ni ‘o nofo he taha ‘o e ngaahi fale langa fo’ou ‘a e Kāinga Ora.

“Fakalata mo’oni pe hoku ‘api fo’ouni,” ko e lau ia Salah. “Oku ‘i he fungavaka hono ua, pea oku matu’aki malu foki. Oku lava keu tuku faka’ava ma’upe ‘ae matapa toho.”

Ko e taha eni ‘emau ‘ū fale lalahi mo fo’ou ‘oku tu’u he hala Thom St ne toki kakato pe hono langá ‘i Novema 2020.

‘Oku fe’unga fakakātoa mo e fale ‘e 80, kau ai e ‘ū fale tu’u taautaha, ‘ū fale tu’u fehokohokotaki pea mo e ‘ū fale ‘apātimeni foki. ‘Ikai ko ia pe, ka ‘oku ‘i ai foki mo e ‘elia fakamokomoko ‘oku ‘atā ki ha taha pe ‘oku nofo he ‘otu fale ni, ‘i ai mo e ‘ofisi ‘oku fakalele mei ai e ngāue, pea mo e loki talitali ke ngāue’aki fakatokolahi ‘e ha kau ‘a’ahi.

“Ko e Tu’i au i hoku falehau,” lau ia a Salah “Oku ou mamata ma’u pe kihe fakatotoo ‘a e la’ā he ‘otumo’unga Waitākere Ranges mei hoku fafaletolo,

he efiāfi kotoa pe. ‘Oku hangē ‘a New Lynn ia ha kolo ne toki langa fo’ou, kiate au.”

Ko e talu e tupu ia ‘a Salah mo ‘ene mo’ui mo’umo’ua. Ko e matāpule ni ko hono mamaná ‘a e feohi mo e kakai, kaepehē ki he ‘ene manako he ‘aati. Ko e ongo me’a ia ‘oku ne mo’ui mo laukau ‘aki ‘i ha tokoni te ne fai ki ha kakai.

Na’e fā’ele’i ia ‘i ‘Isipite, pea ko e tangata ‘atama’ia. Na’a ne ako ki hono mata’itohi he mala’e ‘o e ‘aati fakamatamata lelei (fine arts) ‘i Alexandria pea ne hoko ai ko e matiketika ‘i he mala’e ‘o e vavalo loloto (surrealism) - ko ha ‘ilo fo’ou ne ‘iloa ‘i he senituli 20 ‘i hono malanga’i ‘e he tangata ‘aati mei Spain ko Salvador Dali.

HOKO ATU HE PEESI 08

‘Oku ‘oatu ‘a e talamonū kia kimoutolu kotoa, ‘ofa ke mou ma’u ha fa’ahi ta’u māfana fiefia

‘Oku ou faka’amu pe ke fakafofonga’i atu Kāinga Ora ke ‘oatu ha talamonū mo e aroha mei he kau ngāué kia kimoutolu kotoa he fakaofi ‘etau fonongá ki he faka’osinga ‘o e ta’u.

Ko e ta’u mohu ‘ahi’ahi eni ki he tokolahi he fonuá pea mo māmani kotoa, ko ia ‘oku ‘oatu ai ‘emau fakalotolahi, pe ko e fē pe ha feitu’u ‘oku ke ‘i ai, ke mou feohi fiefia mo ho’o mou ngaahi maheni kaepehē ki he whānau foki.

‘Oku mahu’inga kiate kimautolu ‘a ho’o mo’ui lelei, pea mo hono fakapapau’i ‘oku ‘i ai ha nofo’anga ‘oku nonga ke ke nofo malu ai mo ho fāmili ‘i homou takitaha tuliki. ‘Oku mau tui ko e tokotaha kotoa pe ‘oku ‘i ai ‘ene totonu ke nofo ‘i ha ‘api ‘oku nonga mo fiamālie koe’uhi ko ‘api ‘a e fakava’e ‘o ha kaha’u lelei ma’a kinautolu ‘oku nofo malu ai.

Ko ‘emau tukupā (mahi) ngāue ki he ta’u 2022 ‘oku nofo ia ‘i he ‘emau ngaahi sevesi mo e ‘ū fale nofo’anga ‘oku lolotonga langa, koe’uhi ke toe lelei ange ai ho’o mo’ui pea pehē ki he mo’ui e kakai tokolahi he fonua ni.

Manatu’i kapau te ke fiema’u ‘emau tokoní ‘e kei ‘i heni pe ‘emau kau ngāué ‘i he lele atu ko ení ke tokonia koe mo fakahoko ha’o sivi pe huhu malu’i COVID-19 ke fakasi’isi’i ha palopalema te ke mo’ua ai.

Ko ia, feohi fiefia he fa’ahi ta’u māfana, tauhi hao pea mo ke ma’u foki ha TA’U FO’OU MONŪ’IA.

Mā te wā,

Andrew McKenzie, Pule Lahi

‘Oku lata e tangata mohu faiva he fo’ou hono nofo’anga

Hili e ma’u hono mata’itohi mei he ‘univesiti’ na’e hoko ‘a Salah ko e faiaiko ‘aati’ i he ‘apiako Dante Alighieri Italian Society’ i Alexandria pe. Mei ai, na’a ne hiki ‘o ngāue’ i he sosaieti’ i Greece, ‘o ne nofo ai pe he ngaahi ta’u lahi.

Na’a ne toe hoko foki ko ha tokotaha fakahekeheka uta (elevator operator) i ha vaka meili he ki’i taimi pe. ‘I he ‘aho ‘e taha ne fakamaheni ange kiate la ha fefine’ i loto vaka, pea ne fakaafe’i ai ‘e he fefine’ ke ki’i ‘eva ange ki ai’ i Uelingatoni’ i ha taimi.

Pea mei ai, ko e ta’u eni ‘e 35 ‘a e hiki mai ‘a Salah ki Nu’usila ni ‘o ui ko hono ‘api. Na’a ne hikihiki holo he ngaahi feitu’u mo e ngaahi kolo lalahi’ i heni ‘o faiaiko’i ‘ae lesoni ‘aati, tautefito’ i he ngaahi ako koliisi.

Na’e toe faiaiko’i foki ‘e Salah ‘a e ‘aati fakanonga ‘atamai (art therapy) he ngaahi ta’u lahi, pea ‘oku manako ‘aupito ki hono ngāue’aki e ivi faka’atamai ke tokoni’i ‘aki e mo’ui lelei ‘o e fakakaukau. “Ko e ‘aati ko e faito’o fakanonga ‘atamai. ‘Oku ne hu’i ha fa’ahinga ongo ‘oku takaloto te ne lava ‘o fakatupu ‘a e lotomo’uá mo e fakakaukau taonakitá’ i ha taha.”

Na’e toki mālōlō mei he ngāue’ i he ngaahi ta’u si’i kuo toki maluu atu, ka ‘oku iviivi pe tangatá he fai e fanga ki’i ngāue ke mo’ua ki ai hono taimi. ‘I he lolotonga ni, ‘oku ne femo’uekina’ i hono fa’u ha tohi fekau’aki mo e anga ‘ene vakai ki he hala fononga ‘o ha mo’ui ‘oku fakatouato.

Na’e fai foki ‘ene kole pa’anga ke tokoni ki hono fakalele ‘aki ‘ene faka’ali’ali ‘aati

‘oku ui ko e ‘Three in One’. ‘E kau he faka’ali’ali ni ‘ene ‘ū ‘aati kehekehe kau ai e ‘ū ‘ata faitā, tāvalivali mo e tātongitongi.

‘Oku manako ma’u pe ‘a Salah ki hono tokanga’i ha mamani ‘oku lelei.

“Ko e taimi ‘oku ou fai ai ha foaki ki ha taha ‘oku ne tala ai au. ‘E malava pe ia keu nofo’ i ha palasi koula, ka teu kei ta’emanonga pe.

“Oku ou ‘i he tumutumu ‘o māmani’ i ha ‘ofa teu foaki pe ha ‘ofa ‘oku foaki mai.”

Kātaki ‘o fakatokanga’i ange: Ko e faka’eke’eke ko eni na’e malu pe hono fakahokó lolotonga e taimi ne kei’ i he COVID-19 Alert Level 1 ai ‘a ‘Okalani ni.

Tokoni ki hono malu’i e komiuniti mei he COVID-19

‘Oku poupu’i ‘e he Kāinga Ora ‘a e ngaahi ngāue ke feinga’i e tokolahi ‘o kinautolu ‘oku ‘atā ki he huhu malu’i COVID-19’ i Nu’usila ni ke a’u ki he peseti ‘e 90. Na’e kau atu ‘a e Kāinga Ora’ i he fengāue’aki fakataha mo e ngaahi kulupu’ i he komiuniti, ‘ū poate mo’ui fakavahe, ngaahi kautaha taautaha kaepehē ki he ‘ū potungāue ‘a e pule’angá ki hono tufaki e ngaahi fakamatala fekau’aki mo e huhu malu’i ke a’u ki he kakai ‘o e fonua.

Ne a’utonu pe ‘emau kau ngāue’aki kinautolu ‘oku mau tokanga’i ‘o fakahoko e tokoni ke malu’i enau mo’ui mei he COVID-19.

‘Oku mau fakalotolahi’i ‘a kinautolu kotoa pe ‘i homau tākanga, tatau pe ‘emau kau ngāue pe kau ngāue konituleki, ke nau lava atu ‘o fakahoko ‘enau huhu malu’i COVID-19.

Neongo e fakalotolahi ‘oku mau fai kia kinautolu ‘oku mau tokanga’i ke nau huhu malu’i ke nau malu ai mo ‘enau whānau kaepehē ki he komiuniti, he ‘ikai’ i ai ha taimi ‘e faifai pea mau ‘eke pe kuo nau ‘osi huhu malu’i pe ‘ikai.

Ka ko COVID-19 ‘oku kei mahu’inga pe ke tokateu ha ngaahi tu’utu’uni ke ngāue’aki. Koe’uhi, ‘oku kei fika ‘uluaki ma’u pe malu e mo’ui ‘a kinautolu ‘oku tokanga’i ‘e he Kāinga Ora, kae’uma’ā e kau ngāue mo e kau ngāue konituleki. ‘Oku faka’amu ai e Kāinga Ora kemou ‘ilo ‘oku fai homau lelei tahá he taimi kotoa ke malu’i e mo’ui ‘a e tokotaha kotoa pe.

Ka ‘i ai ha ngāue ‘e fiema’u ke fai, kuo ‘osi’ i ai pe ngaahi tu’utu’uni ke muimui

kotoa ki ai ‘a e kau ngāue ‘a e Kāinga Ora kaepehē ki ha kau ngāue konituleki.

‘Oku kau ai heni ‘a e fakapapau’i ‘oku mateuteu fakatou’osi ‘emau kau ngāue pea mo e kau ngāue konituleki, kimu’a pea nau toki fakatu’uta ki ha ‘api’ o ha taha ke fai ha ngāue, maau e teunga malu PPE, tui e mask, hulu e QR codes ke faingofua hono muimui’i e mahaki pea mo tauhi e vāmama’ó foki.

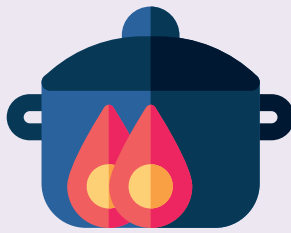
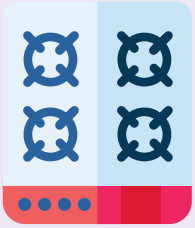
Ko e ngaahi tu’utu’uni ko eni ne talu pe hono ngāue’aki mei he taimi ne a’u mai ai ‘ae COVID-19 ki Nu’usila ni, tatau ai pe ko e ha e tu’unga ‘oku’ i ai ‘ae huhu malu’i.

Kapau ‘oku’ i ai ha me’a ‘e tālafili ki ai ha ni’ihi pe fiema’u ke fakapapau’i, te mau fiefia ke tokoni’i kinautolu mo feau ‘ae ngaahi me’a ‘oku nau tokanga ki ai.

'Oku ke 'ilo ko e fale vela 'e 1 'i he 4 kotoa pē 'oku fakatupu pe kamata'i ia 'i peito?

Ko e fanga ki'i fatongia faingofua eni ke ke fai ke 'oua na'a hoko ha vela 'i peito:

Tauhi 'a peito ke ma'a mo malu

- Fakama'a ma'u pē 'a e mata'i sitou (stovetop) hili 'a hono faka'aonga'i - ke ta'ofi e ngakongakó mo e paku'i me'akai mei he papani he funga sitou.
- Toutou fufulu 'a e filita 'o e misini komo koku 'o e sitou.

Lolotonga 'a ho'o faka'aonga'i 'a e sitou

- 'Oua te ke kuki kapau 'oku ke konā.
- 'Oua na'a ke mavahe mei he sitou lolotonga 'oku tu'u ai ha me'a - pea kapau te ke mavahe mei ai, tukuhifo 'aupito ki lalo 'a e mata'i sitou.
- Manatu'i ke fakamavahe'i 'aupito mei he mata 'o e sitou ha puipui, tupenu holoholo, kofunima mo ha ngaahi me'a 'e ala fakatupu vela.

Ka kamata ke puho

- Ka puho e fakapakú pooki hifo 'aki 'a hono tāpuní kapau 'e lava, mo ke hao mei he vela, pea ke tamate'i 'a e sitou 'i he me'akamosi he holisi. Kapau 'oku 'ikai ma'u e tāpuní pea ke faka'aonga'i ha konga tupenu holoholo (tea towel) viviku pe ko ha lau'i papa tofi'anga me'akaí, ke ta'ofi'aki e hū 'a e 'ea 'okisená ki loto kae mate hifo 'a e velá. Tuku ai kae'oua leva kuo mokomoko.
- 'Oua 'aupito na'a pii'i'aki ha vai ha fakapaku pe kulo 'oku lolotonga puho.
- 'Oua 'aupito 'aupito na'a ke feinga ke to'o 'o 'ave ki tu'a ha fakapaku 'oku lolotonga puho.
- Kapau 'oku puho ha me'a he loto 'ovaní tāpuní 'i 'a e matapā 'o e 'ovaní pea ke feinga ke tamate'i e 'uhilá pe ko e kasá 'i he me'a kamosi he sitou pe palaki he holisi.

'o talaange ko e Fire.

KO E NGA AHI ME'A KE FAI KA HOKO HA VELA

Totolo 'i lalo mo vave ka ke hao mei he koku. **'Ki lalo, Ki lalo hifo, Ki Tu'a'.**

Tāpuní e matapā na'a ke hū mei ai ke fakasi'isi'i ange ai 'a e mafola 'a e velá.

'Alu ki he feitu'u fakataha'anga na'e 'osi fakahinohino atu.

Ko ho'o a'u pe ki tu'a nofo ma'u ai - 'oua 'aupito na'a ke to e foki ki loto.

Telefoni ki he Fire Service 'i he 111 mei ha feitu'u 'oku ke 'osi malu ki ai.

Hū ki he fireandemergency.nz 'oku ma'u ai e ngaahi fakahinohino ki he malu mei ha vela.